

ABD ve Türkiye’de Sosyal Bilgiler Eğitimi Alanında Yapılmış Doktora Tezlerinin Değerlendirilmesi (2018-2022)

Mert Mustafa Ak mertak213@gmail.com
Çukurova University

Şahin Oruç sahinoruc44@hotmail.com
Yıldız Teknik University

Öz:

Bu çalışmada, 2018-2024 yılları arasında ABD ve Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi alanında hazırlanan doktora tezlerini çeşitli kategoriler açısından incelemek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda ProQuest veri tabanı aracılığıyla ulaşılan 144 ve YÖK Tez Merkezi veri tabanından ulaşılan 176 doktora tezi nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesiyle analiz edilmiştir. Çalışmada incelenen tezler; yıl, üniversite, araştırma yaklaşımı, araştırma deseni, çalışma grubu/örneklem, veri toplama araçları ve konu olmak üzere 7 farklı kategori açısından ele alınmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre her iki ülkede de 2018-2024 yılları arasında sosyal bilgiler eğitimi alanında en az tez 2020 yılında hazırlanırken 2021 yılı ABD’de, 2023 yılı ise Türkiye’de en fazla tezin hazırlandığı yıl olmuştur. “University of South Carolina” ABD’de en fazla tezin üretildiği üniversiteyken Türkiye’de “Gazi Üniversitesi” ilk sırada gelmektedir. ABD’de daha çok nitel araştırma yaklaşımı, araştırma desenleri ve veri toplama araçları tercih edilirken Türkiye’deki çalışmalarda çoğunlukla karma araştırma yaklaşımı tercih edilmiştir. ABD’de araştırmacılar daha çok öğretmenlerle çalışırken Türkiye’de en çok çalışılan örneklem/çalışma grubu öğrencilerdir. ABD’de sosyal bilgiler eğitimi alanındaki doktora tezleri daha çok öğretim yöntemleri, durum tespiti, öğretmen öz-yeterliği, eğitim politikaları ve öğretim programı konularında hazırlanırken Türkiye’deki tezler genellikle öğretim yöntemleri, değer ve beceri kazandırma konularında hazırlanmıştır. Araştırma sonuçları Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi alanındaki çalışmaların özellikle konu bakımından tekrar etme eğiliminde olduğunu göstermektedir. Bu anlamda bu çalışmanın Türkiye’deki araştırmacılara daha farklı ve özgün araştırmalar ortaya koyma noktasında rehber olabileceği düşünülmektedir.

Keywords: Sosyal bilgiler eğitimi, doktora tezleri, ABD, Türkiye.

Abstract:

In this study, the aim was to analyze doctoral dissertations in the field of social studies education in the USA and Turkey between 2018 and 2024 across various categories. For this purpose, 144 doctoral dissertations accessed through the ProQuest database and 176 doctoral dissertations accessed through the YÖK Thesis Center database were analyzed using document analysis, one of the qualitative research methods. The dissertations were examined in terms of seven categories: year, university, research approach, research design, study group/sample, data collection tools, and subject. The findings of the research show that between 2018 and 2024, the least number of theses in the field of social studies education in both countries was prepared in 2020, while the most theses were prepared in 2021 in the USA and 2023 in Turkey. While “University of South Carolina” was the university where the most theses were prepared in the USA, “Gazi University” ranked first in Turkey. While qualitative research approach, research designs and data collection tools were mostly preferred in the USA, mixed research approach was preferred in the studies in Turkey. While researchers in the USA mostly worked with teachers, the most common sample/study group in Turkey was students. While doctoral dissertations in the field of social studies education in the USA are mostly on teaching methods, due diligence, teacher self-efficacy, educational policies and curriculum, doctoral dissertations in Turkey are mostly on teaching methods, values and skill acquisition. The results of the research show that the studies conducted in the field of social studies education in Turkey tend to be repetitive, especially in terms of subject matter. In this sense, it is thought that this study can be a guide for researchers in Turkey to produce more different and original research.

Keywords: social studies education, PhD theses, USA, Turkey

GİRİŞ

Eğitim programlarında sosyal bilgiler dersinin ayrı bir yeri ve önemi vardır; çünkü bu ders, diğer derslerden farklı olarak doğrudan vatandaşlık eğitimi üzerine odaklanır (Öztürk, 2009). İki cümle tek bir cümle şeklinde ifade edilirse daha akıcı bir bağlantı kurulabilir. Metinde akıcılığa ve cümlelerin birbirine bağlı olmasına dikkat edilebilir. Sosyal bilgiler, öğrencilerin entelektüel gelişiminin ayrılmaz bir parçası ve bununla ilişkili gerçek hayat tecrübeleri olarak algılandığı zaman yaşamımızda kritik bir rol oynamaya başlar (Sunal & Haas, 2005). “Hangi disiplin insan olarak bizi açıklamaya çalışır? Fiziksel ve kültürel olarak dünyayla aramızda bir bağ kurar? Nerede bulunduğumuz ve nereye doğru yol aldığımızı anlamamıza yardım eder? Dahası yaptığımız seçimlerin sebeplerini ve hayatımızı düzenleme şeklimizi sorgular mı? Tüm bu sorulara birçoğumuzun muhtemel yanıtı sosyal bilgiler olacaktır (Shoob & Stout, 2008). Sosyal bilgilerin bu kapsamlı rolü, etkili bir sosyal bilgiler öğretimi ile öğrencilerin sosyal anlayışlarını ve vatandaşlık yeterliliklerini geliştirmelerini sağlar (NCSS, 2008).

Sosyal bilgiler kavramı ilk kez ABD’de toplanan bir komisyon tarafından kullanılmıştır. Sosyal bilgilerin içeriği ise bu komisyonun 1913, 1915 ve 1916 yıllarında art arda yayınladığı üç farklı raporla ortaya konulmuştur. Bu raporlarda tarih, coğrafya, ahlaki ve mesleki eğitimin yanı sıra özellikle vatandaşlık eğitiminin altı çizilmiştir (Jorgensen, 2014). Nitekim sosyal bilgiler eğitiminin çok kültürlü bir yapıya sahip ABD’de millî bir bilince sahip “Amerikan vatandaşı” yetiştirme konusunda azımsanmayacak ölçüde başarılı olduğu söylenebilir. Fakat Türkiye’de sosyal bilgiler eğitiminin özellikle vatandaşlık bilinci oluşturma noktasında henüz istenilen noktada olmadığı görülmektedir (Safran, 2011). Bu noktada sosyal bilgiler eğitimi alanında yıllar içinde yapılan akademik çalışmaların ortaya konması ve özellikle güncel çalışmaların eğilimlerinin ne yönde olduğunun belirlenmesinin önem arz ettiği düşünülmektedir.

ABD’de sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılan doktora tezlerini derleyen ve farklı kriterler açısından inceleyen farklı çalışmalar bulunmaktadır. Bunların en eskilerinden birine imza atan McPhie (1964), 1934 ve 1962 yılları arasında kapsayan yaklaşık 30 yıllık bir dönemde sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılan doktora tezlerinin kapsamlı bir listesini sunmuştur.

Araştırmada; tarih, coğrafya, vatandaşlık, sosyoloji, ekonomi, tartışmalı konular, yöntemler, ders kitapları, öğretmen eğitimi ve öğretim materyalleri gibi birçok farklı konu başlığında ve farklı öğretim seviyelerine yönelik hazırlanan tezler, eğitimcilere rehberlik etmek amacıyla bir araya getirilmiştir. McPhie (1964)’nin öncülük ettiği ABD’de sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılan doktora tezleri ile ilgili derleme çalışmaları sırasıyla Gross ve De La Cruz (1971), Chapin (1974), Wrubel ve Ratliff (1978), Hepburn ve Dahler (1983) ve son olarak Saxe, Jackson ve Mraz (1994)’ın çalışmalarıyla devam etmiştir. Gross ve De La Cruz (1971), 1963-1969 yılları arasında ABD’de sosyal bilgiler eğitimiyle ilgili olarak hazırlanmış 216 doktora tezinin özetini bir araya getirmiştir. Çalışmada yer verilen doktora tezleri “müfredat”, “öğretim”, “kavrama ve öğrenme” ve “öğretmen eğitimi ve öğretmen değerlendirmesi” kategorileri altında toplanmıştır. Chapin (1974) ise 1969-1973 yılları arasında ABD’de sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılan 417 doktora tezinin özetini derlemiştir. Wrubel ve Ratliff (1978), Dissertation Abstracts International (DAI) veri tabanında 1973-1976 yılları arasında sosyal bilgiler eğitimi alanında yayımlanan 322 doktora tezini incelemiştir. Çalışmada analiz edilen tezler; “müfredat”, “öğretim”, “öğretmen ve öğretmen eğitimi” ve “ABD dışındaki sosyal bilgiler” olmak üzere 4 ana kategoride ele alınmıştır. Hepburn ve Dahler (1983), DAI veri tabanında 1977-1982 yılları arasında sosyal bilgiler eğitimi ile ilgili 394 doktora tez özetini öğrencilere, eğitimcilere ve araştırmacılara referans olması amacıyla bir araya getirmiştir. Çalışmada tezler; “program materyalleri”, “öğretim yöntemleri”, “okul organizasyonu, program organizasyonu ve okul iklimi”, “öğretmen eğitimi ve öğretmen özellikleri”, “diğer ülkelerdeki sosyal bilgiler çalışmaları” olmak üzere 5 farklı kategori altında sınıflandırılmıştır. Son olarak Saxe, Jackson ve Mraz (1994), Dissertation Abstract veri tabanını tarayarak 1982-1991 yılları aralığında sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılan 499 doktora tezini incelemiştir. 1990’lı yıllara kadar ABD’de sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılan doktora tezleri devamlı olarak farklı araştırmacılar tarafından incelenirken son yıllarda literatürde bu tarz çalışmalara fazla rastlanılmamaktadır. ABD ve Kanada’daki lisansüstü tezlerini inceleyen Canbulat, Avcı ve Sipahi (2016)’nin araştırması bu anlamda en güncel çalışmalardan biri olarak öne çıkmaktadır. Araştırmacılar ProQuest Dissertation veri tabanı aracılığıyla ulaştıkları 153 tezi; “tür”, “tamamlandığı yıl”, “araştırmacı cinsiyeti”, “yayın dili”, “ülke”, “üniversite”, “enstitü”, “anabilim dalı”, “araştırma yöntemi” ve “çalışılan konu” gibi farklı kategorilerde ele almıştır. Araştırma sonuçlarına göre bu çalışmalarda en çok “öğretim programı-kitap-kışı inceleme”, “vatandaşlık eğitimi”, “küresel eğitim” ve “öğretmen yetiştirme” konularının çalışıldığı belirlenmiştir.

Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılmış lisansüstü tezleri inceleyen ilk araştırmalardan biri olan Oruç ve Ulusoy (2008)’un çalışmasında araştırmacılar, 2000-2007 yılları arasında Türkiye’de sosyal bilgiler öğretimine yönelik yapılan yüksek lisans tezlerini incelemiş; bu tezlerle ilgili görüş, tespit ve eleştirilerine yer vermiştir. Çalışmada rastgele yöntemle belirlenmiş 100 adet yüksek lisans tezi konu dağılımlarına göre incelenmiş ve bu tezlerde en çok çalışılan konuların “öğretim yöntemleri” ve “öğretim programı” olduğu belirlenmiştir. Ayrıca tezlerde çalışılan konuların büyük ölçüde tekrar ettiği, basit veya yanlış analiz yöntemlerinin kullanıldığı, bilimsel çalışmalarda yer almaması gereken öznel anlatım dilinin kullanıldığı, Türkçe’nin istenilen nitelikte kullanılmadığı ve tezi oluşturan önemli kısımlar hakkında yeterli bilginin verilmediği eleştirilerinde bulunulmuştur (Oruç & Ulusoy, 2008). Bu alanda yapılan başka bir çalışmada ise Geçit ve Kartal (2010), 2000-2010 yılları arasında Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılan lisansüstü tezleri, hakemli dergileri ve bildiri kitaplarını konu dağılımlarına göre incelemiştir. 110 makale, 132 bildiri ve 414 lisansüstü tezin incelendiği araştırmada, ulaşılan bu çalışmaların sırasıyla; öğrenme etkinlikleri, ölçme-değerlendirme, öğretim programları ile kitap incelemeleri, sosyal bilgiler eğitim

felsefesi, disiplinler arası ilişki, öğretmen yetiştirme, bilgisayar destekli sosyal bilgiler eğitimi ve sosyal bilgilere yönelik tutumlarla ilgili olduğu tespit edilmiştir. Tarman, Acun ve Yüksel (2010), Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi alanında 1994-2010 yılları arasında yapılmış yüksek lisans ve doktora tezlerini incelemiştir. Çalışmada Yükseköğretim Kurulunun Ulusal Tez Merkezi taranarak ulaşılan 294 yüksek lisans ve 41 doktora tezi; “konu”, “yapılış yılı”, “üniversite” ve “araştırma yöntemleri” ölçütleri doğrultusunda analiz edilmiştir. Araştırmacılar, sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılan bu tezlerde konu bakımından genel bir çerçevenin dışına çıkılmadığını belirtmiş ve sosyal bilgiler eğitiminde araştırmacıların farklı konular üzerinde durmasının gerekli olduğunun altını çizmiştir. Şahin, Yıldız ve Duman (2011), Türkiye’de 1990-2010 yılları arasındaki 20 yıllık süreçte sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılan lisansüstü tezlerin farklı ölçütlere göre nasıl bir dağılım gösterdiğini ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu doğrultuda incelenen 550 yüksek lisans ve 62 doktora tezi; “yapılış yılı”, “yapıldığı üniversite”, YÖK Ulusal Tez Merkezindeki erişim durumu” ve “araştırma temaları” kriterleri temel alınarak incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre yüksek lisans tezlerinde en çok “eğitim programı” temasının, doktora tezlerinde ise en çok “öğretim yöntem ve teknikleri” temasının çalışıldığı bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca tezlerin çoğunluğunun Gazi Üniversitesi bünyesinde hazırlandığı, yüksek lisans tezlerinin sayısının doktora tezlerinin sayısından yaklaşık 9 kat daha fazla olduğu ve tezlerin büyük çoğunluğunun YÖK Ulusal Tez Merkezinde okuyucuya açık bir statüde olduğu belirtilmiştir. Tarman, Güven ve Aktaşlı (2011), Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi alanında 2001-2010 yılları arasında yapılmış doktora tezlerini araştırmıştır. Çalışmada, YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanı taranarak ulaşılan 40 doktora tezi; “ağırlıklı oldukları konu”, “yapılış yılı”, “yapıldıkları üniversite”, “araştırma teknikleri”, “tez danışmanlarının unvanı”, “enstitü” ve “anabilim dalı” kriterlerine göre incelenmiştir. Literatürdeki benzer çalışmaların aksine bu çalışmada 2001-2010 yılları arasında Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi alanında hazırlanan doktora tezlerinin konu bakımından genelde birbirini tekrar etmediği, bazı çalışmaların kitap, makale ve bildiri gibi akademik yayınlara dönüştürülerek alana bilimsel katkılar verdiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Haçat ve Demir (2018), Türkiye’de 2002-2018 yılları arasında sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılan doktora tezlerini farklı kriterler açısından ele alarak incelemiştir. Bu doğrultuda araştırmacılar, YÖK Ulusal Tez Merkezini tarayarak ulaştıkları 158 doktora tezini; “yayımlandıkları tarih”, “yapıldıkları üniversite”, “araştırmacı cinsiyeti”, “çalışılan alan”, “anahtar kelimeler”, “örneklem grubu”, “yöntem”, “veri toplama araçları” ve “araştırmada çalışılan ünite” olmak üzere 9 farklı kategoride analiz etmiştir. Araştırma sonucunda, en fazla tezin Gazi Üniversitesinde yapıldığı, araştırmacıların çoğunluğunun erkek olduğu, en fazla çalışılan konuların “sosyal bilgiler dersi öğretim programı öğeleri” ve “sosyal bilgiler dersinde kullanılan öğretim yöntemleri” olduğu belirlenmiştir.

Türkiye’de son yıllarda sosyal bilgiler eğitimi alanında hazırlanan lisansüstü tezleri inceleyen araştırmalarda veri kaynaklarının konu veya yöntem kriterleri baz alınarak sınırlı tutulduğu; bu nedenle yapılan çalışmaların alandaki tezlerin tamamını kapsamadığı görülmektedir. Bu araştırmalardan biri olan Altıntaş ve Koçak (2021)’in çalışmasında, 2015-2020 yılları arasında YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında sosyal bilgiler eğitimi alanında “eylem araştırması” olarak yürütülen lisansüstü tezler incelenmiştir. Araştırmacılar bu çalışmaları; “yıl”, “tezin türü”, “yapıldığı üniversite”, “araştırma yaklaşımı”, “veri toplama araçları”, “çalışma grupları”, “veri analiz yöntemleri” ve “çalışılan konu” gibi farklı kategorilerde ele almıştır. Araştırmanın en çarpıcı sonucu olarak sosyal bilgiler eğitimi alanındaki yüksek lisans tezlerinde eylem araştırmasına daha çok ağırlık verildiği fakat doktora tezlerinde eylem araştırmasının çok fazla tercih edilmediği bulgusu ön plana çıkmıştır. Eryılmaz (2022), 2002 ve 2020 yılları arasında Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi alanında hazırlanan 197 doktora tezini güvenilirlik yönünden analiz etmiştir. Araştırma sonucunda, incelenen doktora tezlerinin yarısına yakınında herhangi

bir güvenilirlik stratejisi kullanılmadığı veya belirtilmediği bulgusuna ulaşılmıştır. Uygun (2020), 2004-2018 yılları aralığında Türkiye’de “sosyal bilgiler öğretiminde karşılaşılan zorluklar” konulu tezleri incelediği çalışmasında YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanını tarayarak 28 yüksek lisans ve 2 doktora tezine ulaşmıştır. Çalışmada incelenen tezler; amaç, yıl, üniversite, tez türü, örneklem, araştırma deseni, yöntem, sonuçlar ve öneriler kategorileri altında analiz edilmiştir. Gez Çinpolat (2022), Türkiye’de 2006-2021 yılları aralığında yapılmış “sosyal bilgiler dersi programı” konulu lisansüstü çalışmaları incelemiştir. Araştırma kapsamında ulaşılan 64 tez; yıl, üniversite, tez türü, danışman, araştırma yaklaşımı, araştırma deseni, örneklem, veri toplama araçları, veri analiz türleri, anahtar kelimeler ve amaçlar kategorileri altında ele alınmıştır. ABD ve Türkiye’de son yıllarda yapılmış çalışmaları karşılaştırmalı olarak ele alıyor olmasıyla farklılaşan bu çalışmanın amacı ise 2018-2024 yılları arasında ABD ve Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılmış doktora tezlerini karşılaştırarak bu alandaki akademik eğilimleri ve gelişmeleri ortaya koymaktır. Bu bağlamda, çalışmanın literatüre katkısı, iki ülke arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları vurgulamak ve sosyal bilgiler eğitimi alanındaki araştırmalara yeni bir perspektif kazandırmaktır.

Araştırmanın Amacı

Lisansüstü tez çalışmaları, farklı alanlarla ilgili yeni kavramsal ve kuramsal bakış açıları kazandırmanın yanı sıra yeni yöntem, yaklaşım ve öğretim materyallerinin işlevselliğini ortaya koyar. Bu bakımdan, eğitim programcıları için bir pusula niteliği taşır. Bu doğrultuda sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılan lisansüstü tez çalışmalarının güncel takibi önemli görülmektedir. Türkiye’deki sosyal bilgiler programının da ABD’deki gelişmeler ışığında ilerlediği bilinmektedir. Nitekim Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSS)’nin ABD’de sosyal bilgiler öğretimi için belirlediği standartlar sadece Türkiye’nin değil ABD dışındaki birçok ülkenin sosyal bilgiler programına yön vermiştir (Doğanay, 2008). Bu araştırmada da 2018-2024 yılları aralığında sosyal bilgiler eğitimiyle ilgili ABD ve Türkiye’de hazırlanmış doktora tezlerini çeşitli değişkenler açısından karşılaştırmalı olarak analiz etmek amaçlanmıştır. Bu amaca yönelik olarak çalışmada ele alınan tezler;

- Yıl
- Üniversite
- Araştırma yaklaşımı
- Araştırma deseni
- Çalışma grubu/örneklem
- Veri toplama araçları
- Konu

olmak üzere 7 farklı kategoride incelenmiştir.

YÖNTEM

2018-2024 yılları arasında ABD ve Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılan doktora tezlerini karşılaştırmalı olarak incelemeyi amaçlayan bu çalışma nitel araştırma deseninde tasarlanmış ve veri toplamak için doküman analizi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılacak konu hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2021). Bu makale insan veya hayvan deneklerle yapılan herhangi bir çalışma içermediğinden, bu çalışma için etik izni alınmamıştır.

Örneklem/Çalışma Grubu/Katılımcılar

Çalışma kapsamında 176’sı Türkiye, 144’ü ABD menşeli olmak üzere toplam 320 doktora tezi analiz edilmiştir. Proquest ve YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanlarında 2018 ve 2024 yıllarını kapsayan detaylı bir arama gerçekleştirilmiştir. Bu arama sonucunda izinli olan ve ulaşılabilen tezlerin konu alanları “eğitim” kelimesi ile sınırlandırılarak araştırmanın kapsamı çizilmiştir.

Veri Toplama Araçları/Veri Toplama Yöntemleri / Veri Toplama Teknikleri

Bu araştırmanın veri kaynağını 2018-2024 yılları arasında ABD ve Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılmış doktora tezleri oluşturmaktadır. ABD’de hazırlanan doktora tezlerine ProQuest veri tabanında "social studies education" anahtar kelimeleri ile yapılan arama sonucunda ulaşıırken Türkiye’de yapılan doktora tezlerine YÖK Ulusal Tez Merkezi aracılığıyla ulaşılmıştır.

Verilerin Analizi

Çalışmada ele alınan tezler; “yıl”, “üniversite”, “araştırma yaklaşımı”, “araştırma deseni”, “çalışma grubu/örneklem”, “veri toplama araçları” ve “konu” olmak üzere 7 farklı kategoride bibliyometrik analiz yoluyla analiz edilmiştir. Bibliyometrik analiz yöntemi, akademik bir alanda yapılmış çalışmaların belirli özelliklerinin analiz edilerek çeşitli bulgulara ulaşmak amacıyla kullanılan bir yöntemdir (Barca & Hızıroğlu).

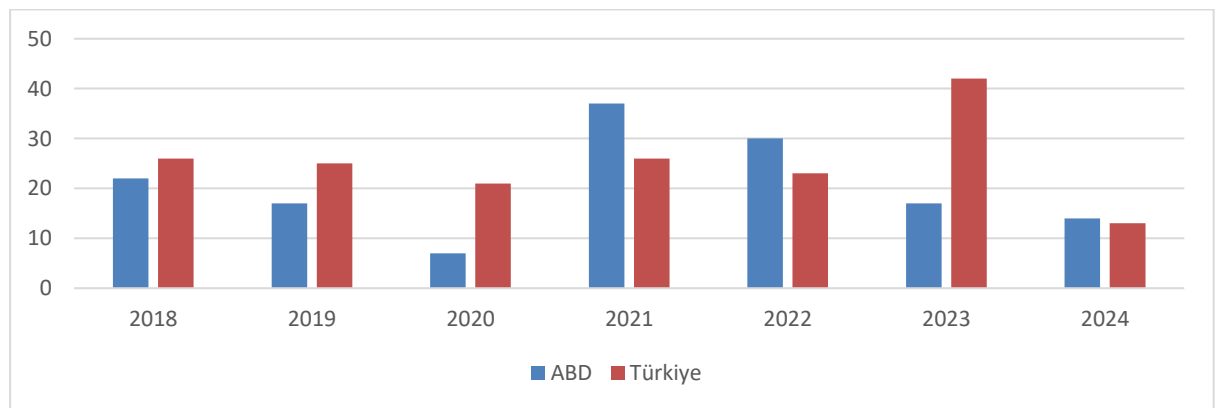
Etik Kurul İzin Bilgisi

Etik Kurul Kararından muaftır.

BULGULAR, YORUM VE TARTIŞMA

Bu başlık altında 2018-2024 yılları arasında “sosyal bilgiler eğitimi” alanında ABD ve Türkiye’de yapılan doktora tezlerinin; yıl, üniversite, araştırma yaklaşımı, araştırma deseni, çalışma grubu/örneklem, veri toplama araçları ve konu değişkenlerine göre analiz edilmesi sonucu elde edilen bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

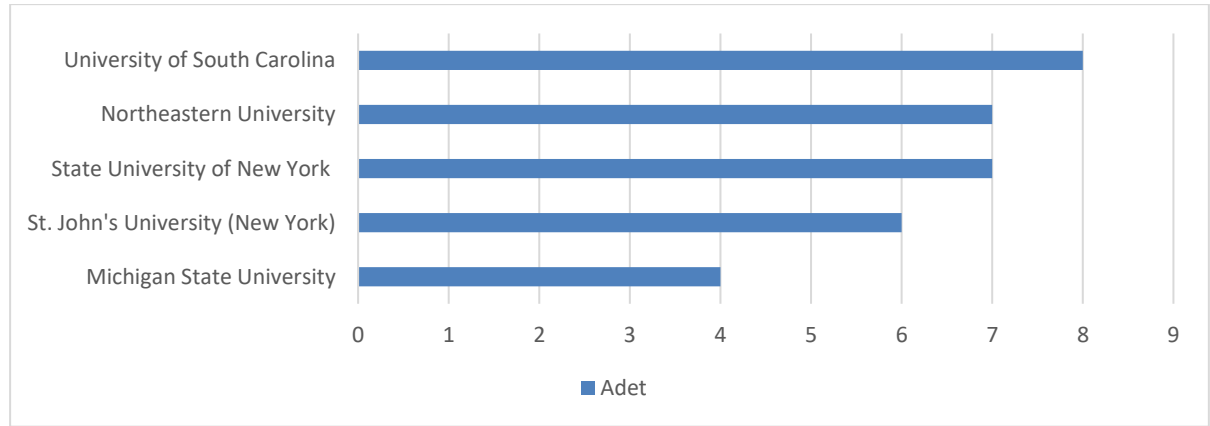
Şekil 1. Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Şekil 1 incelendiğinde 2018, 2019 ve 2020 yıllarında Türkiye’deki tezler sayıca fazlayken 2021 ve 2022 yıllarında sosyal bilgiler eğitimi alanında ABD’de hazırlanan doktora tezlerinin sayısının daha fazla olduğu görülmektedir. 2023 yılında Türkiye’de üretilen tez sayısı ABD’de üretilen tezlerin iki katından fazladır. 2024 yılında ise bu sayı birbirine daha yakındır. 2020 yılı

her iki ülke için de en az tezin üretildiği yıl olurken 2021 yılı ABD’de en fazla tezin hazırlandığı yıl olmuştur. Bu durumun sebebinin büyük ölçüde Covid 19 pandemisi etkisinde geçen 2020 yılında tamamlanamayan çalışmaların yığılarak 2021 yılına sarkmasının olduğu düşünülmektedir. Ancak yine de 2020 yılı verisi yakından incelendiğinde ABD’de tamamlanan 7 doktora tezine karşılık Türkiye’de 21 tezin tamamlandığı görülmektedir. ABD’de pandemi döneminde tez çalışması için belirlenen konu, deneysel uygulamalar ve örneklem seçimlerinden taviz vermekten kaçınıldığı ve bu nedenle çalışmaların daha çok ertelendiği çıkarımı yapılabilir. Nitekim bu dönemde ABD’de yapılan 7 doktora tezinde de doküman incelemesi yöntemi tercih edilmiş; bu çalışmalardan 3’ü “eğitim politikaları”, 2’si “durum tespiti” ve diğer 2’si de “eğitim programı” konularında hazırlanmıştır.

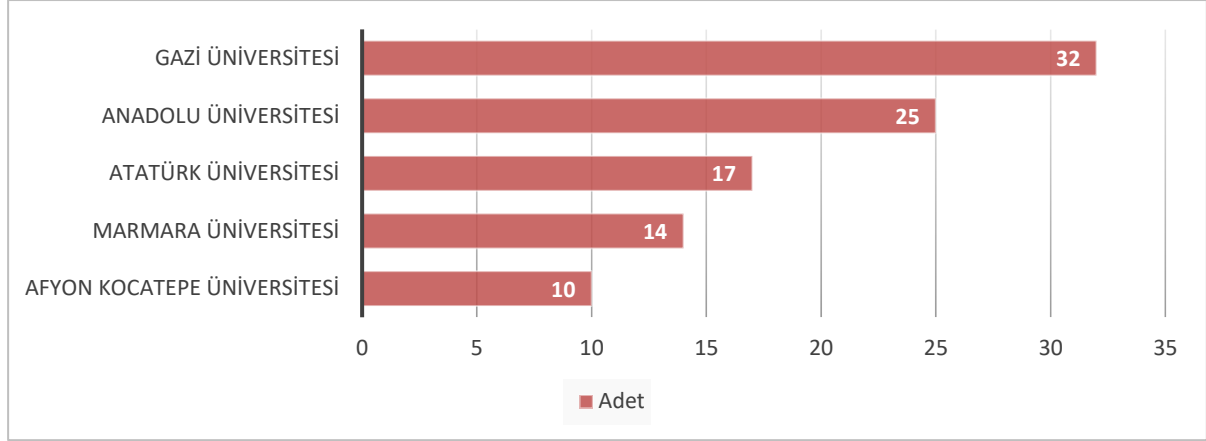
Tezlerin Yapıldığı Üniversitelere Göre Dağılımı

Her iki ülkede de tezlerin hazırlandığı üniversiteler sayıca fazladır. Bu nedenle bu bölümde sadece alanda ön plana çıkan üniversitelere yer verilmiş; bu doğrultuda Şekil 2’de ABD’de en çok tezin hazırlandığı ilk 5 üniversite, Şekil 3’te ise Türkiye’de en çok tezin hazırlandığı ilk 5 üniversite gösterilmiştir.

Şekil 2. ABD’de hazırlanan doktora tezlerinin üniversitelere göre dağılımı

Şekil 2’de ABD’de 2018-2024 yılları arasında sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılan doktora tezlerinin hazırlandığı ilk 5 üniversite gösterilmiştir. Buna göre “University of South Carolina (8)”, “Northeastern University (7)”, “State University of New York (7)” “St. John’s University (6)”, ve “Michigan State University (4)” en çok tezin hazırlandığı üniversiteler olarak ön plana çıkmaktadır.

Şekil 3. Türkiye’de hazırlanan doktora tezlerinin üniversitelere göre dağılımı

Şekil 3’te Türkiye’de 2018-2024 yılları arasında sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılan doktora tezlerinin hazırlandığı ilk 5 üniversite gösterilmiştir. Buna göre “Gazi Üniversitesi (32)”, “Anadolu Üniversitesi (25)”, “Atatürk Üniversitesi (17)”, “Marmara Üniversitesi (14)” ve “Afyon Kocatepe Üniversitesi (10)” en çok tezin hazırlandığı üniversiteler olarak ön plana çıkmaktadır.

Tezlerin Araştırma Yaklaşımlarına Göre Dağılımı

Tablo 1. ABD’deki Doktora Tezlerinin Araştırma Yaklaşımlarına Göre Dağılımı

Yaklaşım	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Toplam
Nitel	15	11	6	27	20	12	12	103
Karma	5	2	1	8	6	4	2	28
Nicel	2	4	-	2	4	1	-	13
Toplam	22	17	7	37	30	17	14	144

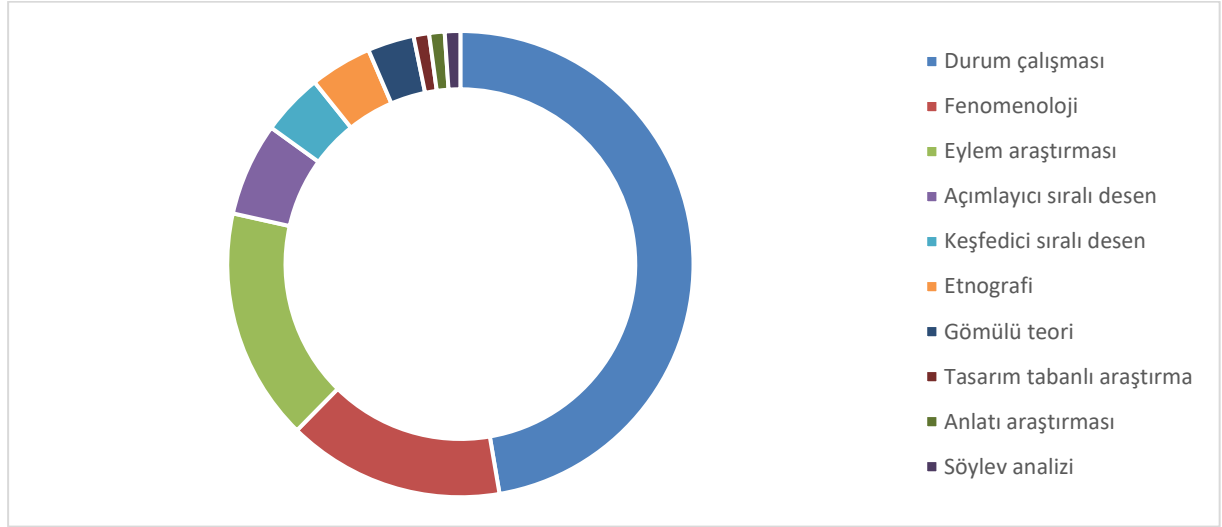
Tablo 1’de ABD’de sosyal bilgiler eğitimi alanındaki doktora tezlerinde tercih edilen araştırma yaklaşımları ve bunların 2018-2024 yılları aralığındaki dağılımı gösterilmiştir. Buna göre ProQuest veri tabanından ulaşılan toplam 144 doktora tezinin; 103’ünün nitel, 28’inin karma ve 13’ünün nicel araştırma yaklaşımı ile tasarlandığı söylenebilir.

Tablo 2. Türkiye’deki Doktora Tezlerinin Araştırma Yaklaşımlarına Göre Dağılımı

Yaklaşım	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Toplam
Karma	10	11	10	14	11	23	5	84
Nitel	12	7	10	7	11	15	7	69
Nicel	4	7	1	5	1	4	1	23
Toplam	26	25	21	26	23	42	13	176

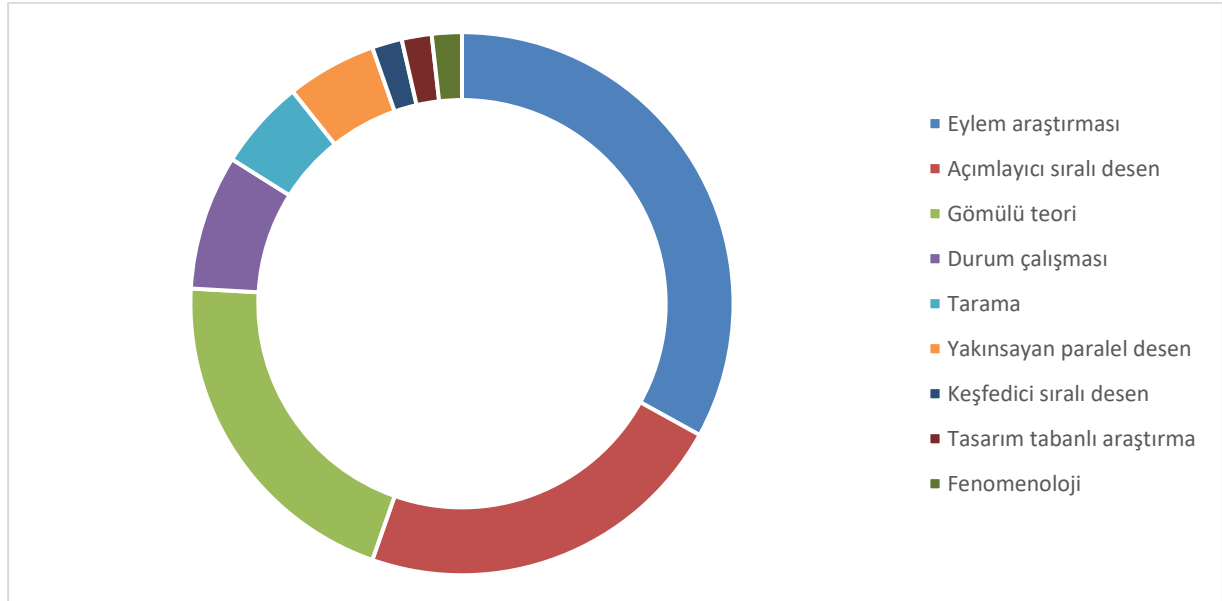
Tablo 2’de Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi alanındaki doktora tezlerinde tercih edilen araştırma yaklaşımları ve bunların 2018-2024 yılları aralığındaki dağılımı gösterilmiştir. Buna göre YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından ulaşılan toplam 176 doktora tezinde en çok tercih edilen araştırma yaklaşımları sırasıyla; karma (84), nitel (69) ve nicel (23) araştırma yaklaşımlarıdır.

Tezlerin Araştırma Desenlerine Göre Dağılımı

Şekil 4. ABD’de hazırlanan tezlerin araştırma desenlerine göre dağılımı

Şekil 4 incelendiğinde 2018-2024 yılları arasında ABD’de sosyal bilgiler eğitimi alanında hazırlanan doktora tezleri çoğunlukla durum çalışması, fenomenoloji ve eylem araştırması desenlerinde tasarlanmıştır. Nitel araştırma yaklaşımının benimsendiği çalışmaların fazla sayıda olması nitel araştırma desenlerini ön plana çıkarmaktadır.

Şekil 5. Türkiye’de hazırlanan tezlerin araştırma desenlerine göre dağılımı

Şekil 5 incelendiğinde Türkiye’de 2018-2024 yılları arasında sosyal bilgiler eğitimi alanında hazırlanan doktora tezlerinde ağırlıklı olarak; eylem araştırması, açıklayıcı sıralı desen ve gömülü teori desenleri tercih edilmiştir.

Tezlerin Araştırma Örneklem/ Çalışma Gruplarına Göre Dağılımı

Tablo 3 ve Tablo 4’te ABD ve Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi alanındaki doktora tezlerinde tercih edilen örneklem-çalışma grupları ve bunların 2018-2024 yılları aralığındaki dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 3. ABD’deki Doktora Tezlerinin Araştırma Örneklemlerine Göre Dağılımı

Örneklem/Çalışma grubu	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Toplam
Öğretmen	7	7	4	18	18	7	8	69
Öğrenci	10	8	1	8	5	2	1	35
Öğretmen-öğrenci	2	-	2	6	1	4	1	16
Öğretmen adayı	2	1	-	2	1	-	1	7
Akademisyen	-	-	-	1	2	1	-	4
Öğretmen-öğretmen adayı	-	-	-	1	1	-	1	3
Meclis üyesi	1	-	-	-	-	-	-	1
Okul yöneticisi	-	-	-	-	-	1	-	1
Toplam	22	16	7	36	28	15	12	136

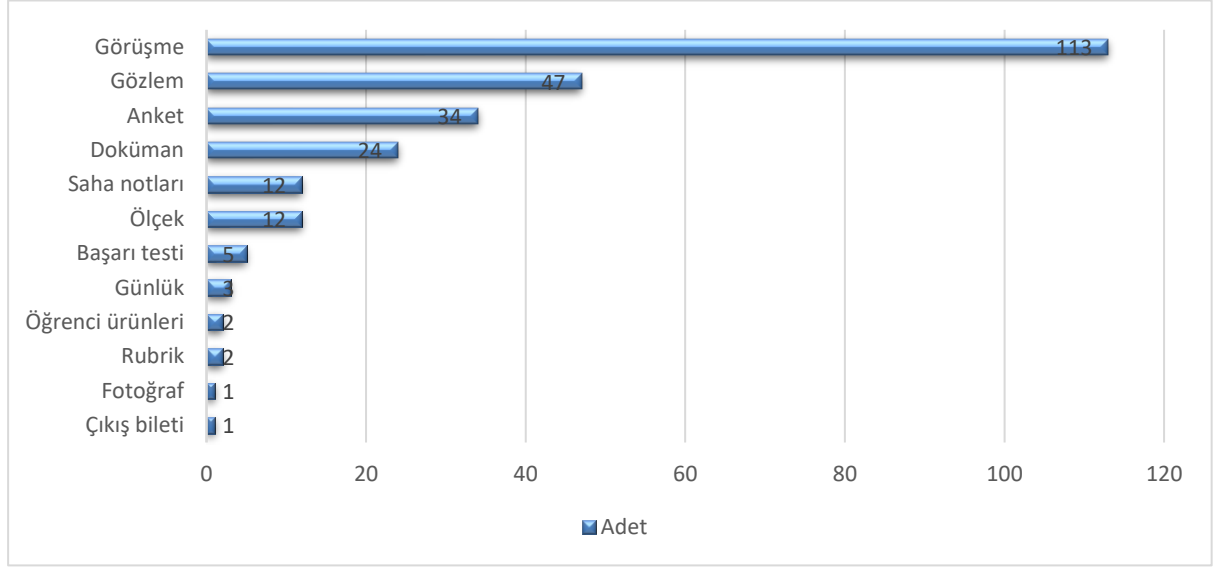
Tablo 3 incelendiğinde ABD’de hazırlanan araştırmalarda örneklem-çalışma grubu olarak en çok öğretmenler (69), öğrenciler (35), öğretmenler ve öğrenciler (16) tercih edilmiştir. Öğretmen adayı ve akademisyenler gibi daha kolay ulaşılabilir örneklemelerin doktora tezlerinde çok fazla tercih edilmemiş olması saha çalışmalarına daha çok önem ve ağırlık verilmesi ile açıklanabilir. Ayrıca sadece 1 çalışmada tercih edilmiş olsalar da “meclis üyesi” ve “okul yöneticisi” örneklem-çalışma grupları tabloda dikkat çekmektedir.

Tablo 4. Türkiye’deki Doktora Tezlerinin Araştırma Örneklemlerine Göre Dağılımı

Örneklem/Çalışma grubu	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Toplam
Öğrenci	12	14	14	14	15	24	6	99
Öğretmen-öğrenci	2	3	4	2	4	5	2	22
Öğretmen adayı	4	4	-	4	1	4	1	18
Öğretmen	4	2	2	1	2	4	1	16
Öğretmen-öğretmen adayı	-	-	-	2	-	-	-	2
Akademisyen	-	-	-	1	-	-	-	1
Toplam	22	23	20	24	22	37	10	158

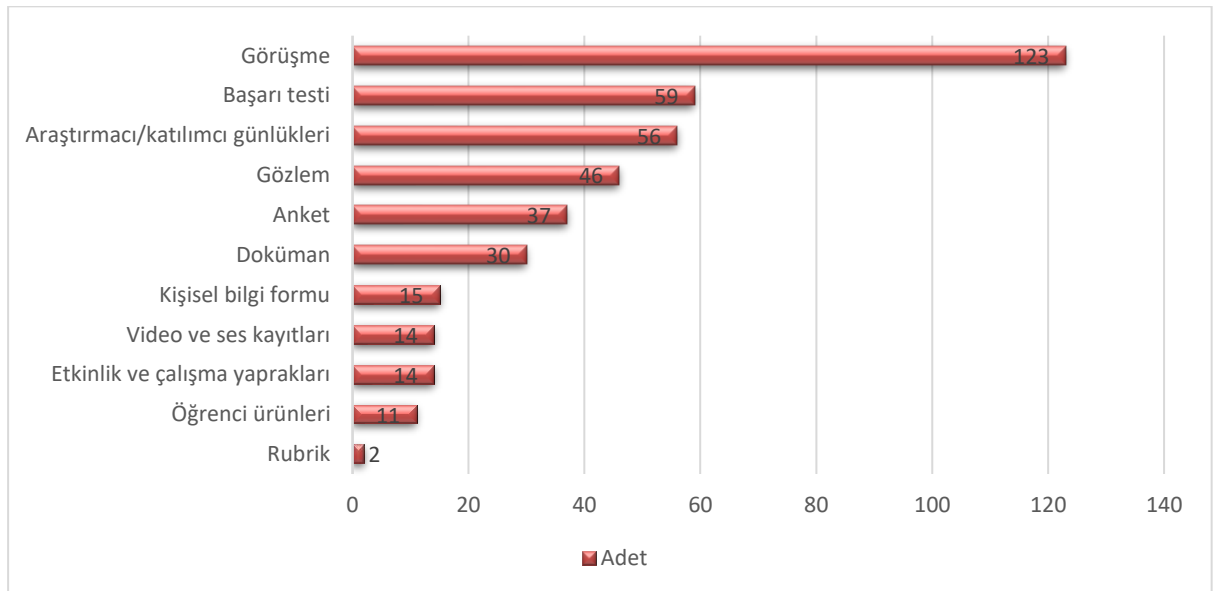
Tablo 4 incelendiğinde Türkiye’de hazırlanan araştırmalarda örneklem-çalışma grubu olarak en çok öğrenciler (99), öğretmenler ve öğrenciler (22), öğretmen adayları (18) ve öğretmenler (16) tercih edilmiştir.

Tezlerin Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılımı

Şekil 6. ABD’de hazırlanan doktora tezlerinde kullanılan veri toplama araçlarının dağılımı

Şekil 6’da ABD’de 2018-2024 yılları arasında sosyal bilgiler eğitimi alanında hazırlanan doktora tezlerinde kullanılan veri toplama araçlarına yer verilmiştir. Şekil incelendiğinde en çok tercih edilen veri toplama araçlarının sırasıyla; görüşme (113), gözlem (47), anket (34), doküman (24), saha notları (12), ölçek (12), başarı testi (5), günlük (3), öğrenci ürünleri (2), rubrik (2), fotoğraf (1) ve çıkış bileti(1) olduğu görülmektedir. Bu veriler Tablo 1’deki verilerle birlikte yorumlandığında; özellikle görüşme ve gözlem gibi nitel veri toplama araçlarının öne çıkmasının ABD’de hazırlanan doktora tezlerinde daha çok nitel araştırma yaklaşımının tercih edilmesinin bir sonucu olduğu söylenebilir.

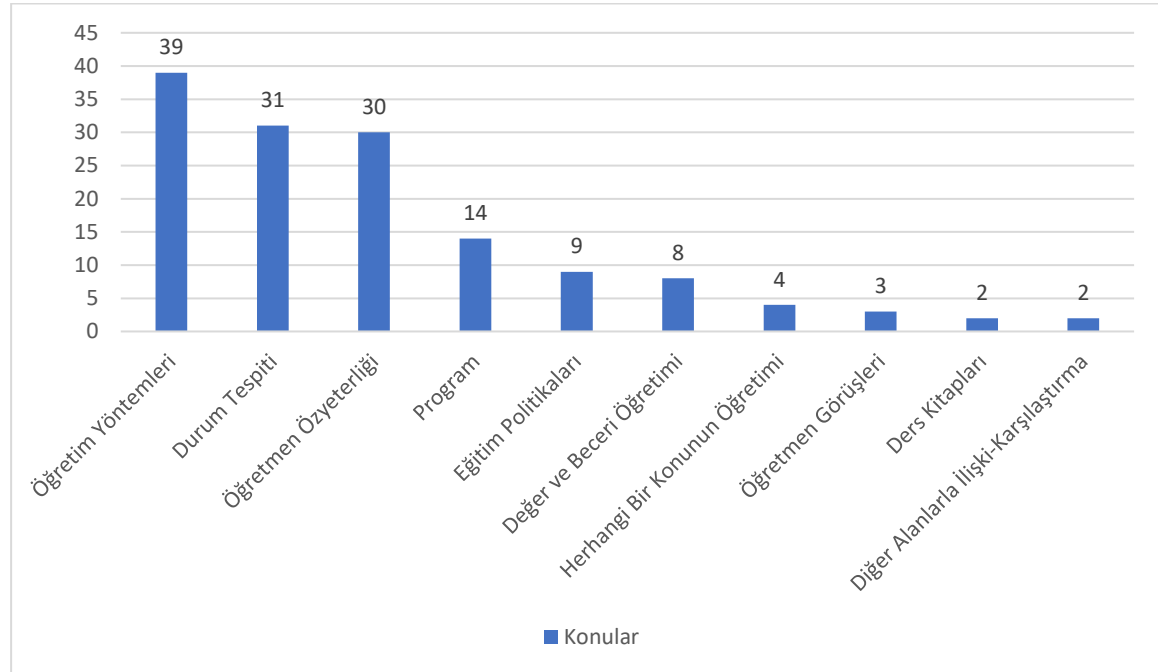

Şekil 7. Türkiye’de hazırlanan doktora tezlerinde kullanılan veri toplama araçlarının dağılımı

Şekil 7’de Türkiye’de 2018-2024 yılları arasında sosyal bilgiler eğitimi alanında hazırlanan doktora tezlerinde kullanılan veri toplama araçları gösterilmiştir. Şekil incelendiğinde görüşme (123), başarı testi (59), araştırmacı/katılımcı günlükleri (56), gözlem (46) ve anket (37) gibi veri toplama araçlarının ön plana çıktığı görülmektedir. Ayrıca çalışmalarda doküman (30), kişisel bilgi formu (15), video ve ses kayıtları (14), etkinlik ve çalışma yaprakları (14), öğrenci ürünleri (11) ve rubrik (2) gibi araçlar vasıtasıyla da veriler toplanmıştır. Tablo 2’deki veriler ışığında görüşme ve başarı testinin en çok tercih edilen veri toplama araçları olmasında Türkiye’de karma araştırma yaklaşımıyla hazırlanan çalışmaların sayıca daha fazla olmasının etkili olduğu söylenebilir. Bu çalışmalarda genellikle ön test-son test olarak uygulanan başarı testlerine öğrencilerle yapılan nitel görüşmeler eşlik etmektedir.

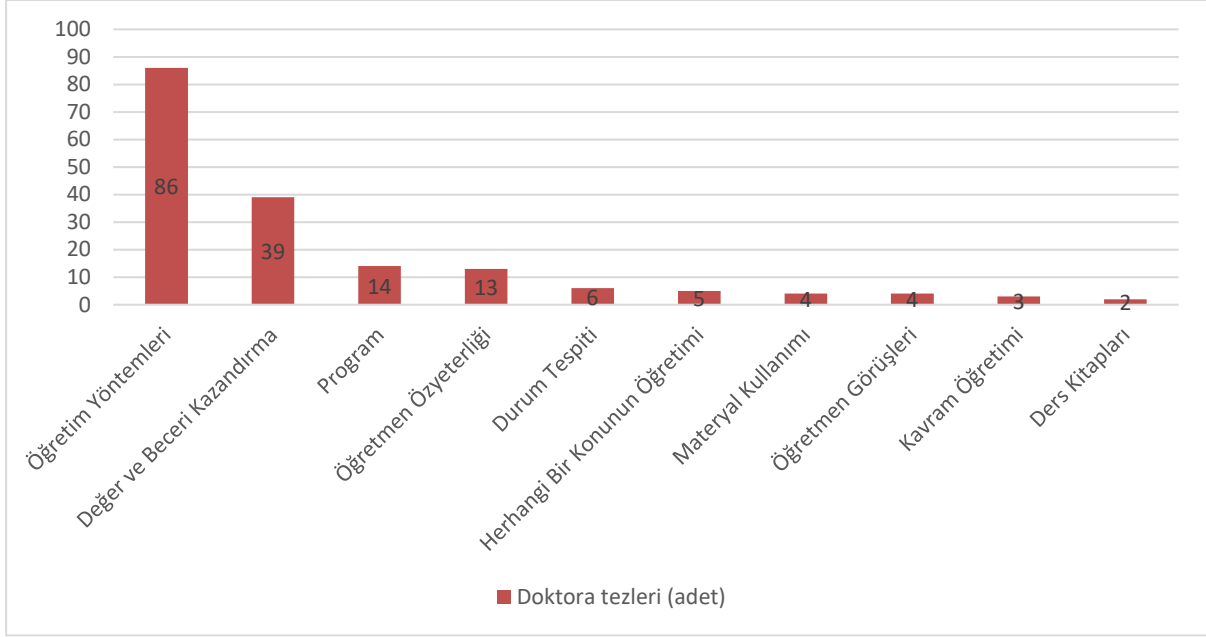
Tezlerin Araştırma Konularına Göre Dağılımı

Şekil 8 ve Şekil 9’da 2018-2024 yılları aralığında sırasıyla ABD ve Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi alanında hazırlanmış doktora tezlerinin araştırma konularına göre dağılımına yer verilmiştir.

Şekil 8. ABD’de hazırlanan tezlerin araştırma konularına göre dağılımı

Şekil 8 incelendiğinde ABD’de hazırlanmış doktora tezlerinde en çok; öğretim yöntemleri (39), durum tespiti (31), öğretmen öz-yeterliliği (30), program (14) ve eğitim politikaları (9) konularının tercih edildiği görülmektedir. Bunun yanı sıra değer ve beceri öğretimi (8), herhangi bir konunun öğretimi (4), öğretmen görüşleri (3), ders kitapları (2) ve diğer alanlarla ilişki-karşılaştırma (2) konularında da hazırlanan tezler bulunmaktadır.

Şekil 9. Türkiye’de hazırlanan tezlerin araştırma konularına göre dağılımı

Şekil 9 incelendiğinde Türkiye’de hazırlanmış doktora tezlerinin daha çok; öğretim yöntemleri (86), değer ve beceri kazandırma (39), program (14), öğretmen öz-yeterliliği (13) ve durum tespiti (6) konularında hazırlandığı görülmektedir. Az sayıda olsa da materyal kullanımı (4), öğretmen görüşleri (4), kavram öğretimi (3) ve ders kitapları (2) konulu çalışmalar da bulunmaktadır.

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu araştırmada 2018-2024 yılları arasında ABD ve Türkiye’de “sosyal bilgiler eğitimi” alanında yapılan doktora tezleri; yıl, üniversite, araştırma yaklaşımı, araştırma deseni, çalışma grubu/örneklem, veri toplama araçları ve konu değişkenleri açısından karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Bu doğrultuda ProQuest veri tabanından ulaşılan 144 doktora tezi ve YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından ulaşılan 176 doktora tezi araştırmanın veri kaynağını oluşturmuştur. 2018-2024 yıl aralığı incelendiğinde 2020 yılının en az tezin üretildiği, 2021 yılının ise en çok tezin üretildiği yıllardan biri olduğu görülmektedir. Bu durumun sebebinin 2020 yılının Covid-19 pandemisinin etkisi altında geçmesi olduğu düşünülmektedir. Ertelenmek zorunda kalan çalışmalar ise 2021 yılında bir yığılmaya sebep olmuş olabilir. ABD’de en çok tezin üretildiği üniversite “University of South Carolina” olurken onu “Northeastern University”, “St. John’s University”, “State University of New York” ve “Michigan State University” takip etmektedir. 2018-2024 yılları için oluşan bu sıralama Saxe, Jackson ve Mraz (1994)’ın 1934-1991 yıllarını kapsayan ve “Teachers College Columbia University”, “Stanford University”, “Indiana University”, “New York University” ve “Ohio State University”nin ilk 5’i oluşturduğu sıralama ile örtüşmemektedir. Türkiye’de ise “Gazi Üniversitesi” bu anlamda ilk sırada gelmektedir. Haçat ve Demir (2018)’in araştırmasında da Gazi Üniversitesinin Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi alanında en çok doktora tezinin üretildiği üniversite olduğu belirtilmiştir. Ayrıca “Atatürk Üniversitesi” ve “Marmara Üniversitesi” her iki çalışmada da ilk 5 içinde yer almaktadır. Tezlerde tercih edilen araştırma yaklaşımlarına yakından bakıldığında ABD’de en çok tercih edilen araştırma yaklaşımının nitel araştırma yaklaşımı olduğu görülmektedir. ABD’de nitel araştırma ile yürütülen tezler incelenen bütün tezlerin yaklaşık %70’ini oluşturmaktadır. Bu durum Canpulat ve diğerleri

(2016)’nin ABD ve Kanada’daki doktora tezlerini incelediği ve tarama türünde yapılan tezlerin 97’sinin nitel, 35’inin karma ve sadece 2’sinin nicel araştırma yaklaşımıyla yapıldığı bulgusuna ulaşılan çalışmasıyla paralellik göstermektedir. Türkiye’de ise karma araştırmalar ilk sırada gelmekte fakat ikinci sıradaki nitel araştırma ile aralarında çok büyük bir fark bulunmamaktadır. Tarman ve diğerleri (2011) de sosyal bilgiler eğitimi alanında hazırlanan doktora tezlerinde en çok nicel ve nitel yöntemlerin bir arada kullanıldığı karma yaklaşımın benimsendiğini belirtmiştir. Nicel araştırmalar ise her iki ülkedeki doktora tezlerinde de çok fazla tercih edilmemiştir. Özellikle doktora tezlerinde araştırmacıların sayısal verilerden ziyade durumun niteliğini ortaya koyma ve daha derinlemesine analizlerle sonuca varma isteği bunun sebebi olarak görülebilir. Özellikle Türkiye’de nicel araştırma yöntemlerinin yüksek lisans seviyesi için “kabul edilebilir” fakat doktora seviyesi için “yetersiz” görüldüğü ve danışmanların da araştırmacıları nitel veya karma araştırma yaklaşımlarına yönlendirdiği bilinmektedir.

ABD’de 2018-2024 yılları arasında sosyal bilgiler eğitimi alanında hazırlanan doktora tezlerinde en çok tercih edilen araştırma desenleri durum çalışması, fenomenoloji ve eylem araştırmasıdır. Bu desenleri; açımlayıcı sıralı desen, etnografi, gömülü teori, tasarım tabanlı araştırma ve anlatı araştırması takip etmektedir. Türkiye’de ise aynı dönemde sosyal bilgiler eğitimi alanında hazırlanan doktora tezlerinde ağırlıklı olarak; eylem araştırması, açımlayıcı sıralı desen ve gömülü teori desenleri tercih edilmiştir. Durum çalışması, tarama araştırmaları, yakınsayan paralel desen, tasarım tabanlı araştırma, keşfedici sıralı desen ve fenomenoloji tercih edilen diğer desenlerdir. Fenomenolojik araştırmalar ABD’de oldukça tercih edilirken Türkiye’de sadece 2 araştırma bu desende tasarlanmıştır. Ayrıca ABD’de etnografi ve anlatı araştırması desenlerinde çalışmalar bulunurken Türkiye’de bu araştırma desenlerine yer verilmemiştir.

Araştırmada tezlerin değerlendirilmesinde belirlenen bir diğer ölçüt tercih edilen örneklem veya çalışma gruplarıdır. Bu anlamda ABD’de hazırlanan doktora tezlerinde örneklem-çalışma grubu olarak en çok öğretmenler ve öğrenciler tercih edilirken öğretmenler ve öğrencilerin aynı anda yer aldığı çalışmalar üçüncü sırada gelmektedir. Türkiye’de yapılan çalışmalarda ise örneklem-çalışma grubu olarak en çok öğrenciler, öğretmenler ve öğrenciler, öğretmen adayları ve öğretmenler tercih edilmiştir. Haçat ve Demir (2018) de Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi alanında 2002-2018 yılları arasında hazırlanan doktora tezlerinde örneklem-çalışma grubu olarak öğrencilerin tercih edildiği çalışmaların ağırlıkta olduğunu belirtmiştir. Özellikle ABD’de sadece 1 çalışmayla sınırlı olsalar da “meclis üyesi” ve “okul yöneticisi” örneklem gruplarının varlığı dikkat çekici bir veridir. Bu anlamda Türkiye’deki çalışmalarda çalışılan örneklem-çalışma grupları çeşitlendirilebilir.

ABD ve Türkiye’de hazırlanan doktora tezleri veri toplama araçları bakımından karşılaştırıldığında büyük ölçüde benzer araçlardan yararlandığı sonucuna ulaşılmıştır. ABD’de hazırlanan doktora tezlerinde; görüşme, gözlem, anket, doküman, ölçek, saha notları, başarı testi, rubrik, fotoğraf ve günlük gibi veri toplama araçları kullanılmıştır. Türkiye’de hazırlanan doktora tezlerinde kullanılan veri toplama araçları ise; görüşme, başarı testi, araştırmacı/katılımcı günlükleri, gözlem, doküman, kişisel bilgi formu, video ve ses kayıtları, etkinlik ve çalışma yaprakları, öğrenci ürünleri, anket ve rubrik gibi araçlardır. ABD’de, Türkiye’den farklı olarak saha notları ve fotoğraf gibi araçlardan yararlandığı görülmektedir. Buna karşın Türkiye’deki çalışmalarda veri toplama aracı olarak yer verilen video ve ses kayıtları, etkinlik ve çalışma yaprakları, kişisel bilgi formu ve öğrenci ürünleri gibi araçlara ABD’deki çalışmalarda rastlanmamıştır.

Araştırma kapsamında ABD’de hazırlanmış doktora tezlerinde en çok; öğretim yöntemleri, durum tespiti, öğretmen özyeterliliği, eğitim politikaları ve program konularının tercih edildiği bulgusuna ulaşılmıştır. “Öğretim yöntemleri” olarak kategorize edilen başlık incelendiğinde bu öğretim yöntemlerinin; sorgu temelli öğretim, kültürel değerlere duyarlı öğretim, probleme dayalı öğrenme, sözlü tarih ve oyun temelli öğrenme gibi yöntemler olduğu görülmektedir. “Durum tespiti” başlığı altında yer alan çalışmalarda; cinsiyetçilik, çok kültürlülük, iklim krizi, eleştirel vatandaşlık, göçmen eğitimi, ırkçılık ve sınıf iklimi gibi konular ele alınmıştır. “Öğretmen özyeterliliği” başlığı altında öğretmenlerin mesleki yeterliliğiyle ilgili olarak teknolojiyi kullanma durumları, karar verme süreçleri, ders planlamaları, yabancı dil yeterliliği ve kişilik özellikleri gibi konular çalışılmıştır. ABD’de “eğitim politikaları” konusunda yapılan çalışmalar çoğunlukla eğitimde öğrenci, öğretmen, veliler, okul yöneticileri ve politika yapıcılar gibi tüm paydaşların üzerine düşen sorumlulukla ilgilenen “hesap verebilirlik” kavramı ile ilgilidir. Türkiye’de ise sosyal bilgiler eğitimi alanında 2018-2024 yılları arasında bu konuda yapılmış bir doktora tezine rastlanılmamıştır.

Türkiye’de hazırlanmış doktora tezlerinde ise çoğunlukla; öğretim yöntemleri, değer ve beceri kazandırma, program, öğretmen özyeterliliği ve durum tespiti konularına yer verildiği görülmektedir. Haçat ve Demir (2018) 2002 ve 2018 yılları arasını kapsayan dönem için tezlerde en çok “sosyal bilgiler dersi öğretim programı öğeleri” ile “sosyal bilgiler dersinde kullanılan öğretim yöntemleri” konularının çalışıldığını belirtmiştir. Bu anlamda öğretim yöntemlerinin doktora tezleri için hala popülerliğini koruduğu fakat öğretim programı öğelerinin daha az çalışmaya konu olduğu söylenebilir. Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılan doktora tezlerine konu olan öğretim yöntemlerine yakından bakıldığında bu yöntemlerin; kanıt temelli öğrenme, güncel olay öğretimi, kapsayıcı eğitim, probleme dayalı öğrenme ve iş birlikli öğretim gibi yöntemler olduğu görülmektedir. Türkiye’de de farklı etnik gruplara ait göçmen öğrencilerin sayısının bir hayli fazla olduğu dikkate alındığında ABD’de tercih edilen “kültürel değerlere duyarlı öğretim” yönteminin daha çok çalışmada kullanılması yerinde bir tercih olabilir. “Değer ve beceri kazandırma” kategorisi altındaki çalışmalar incelendiğinde daha çok okuryazarlık becerileri, karar verme becerisi, değişim ve sürekliliği algılama becerisi, sorumluluk değeri ve adalet değeri gibi konuların çalışıldığı görülmüştür. Bu anlamda çalışılan konularda araştırmacıların tekrara düştüğü gözlenmiştir. Araştırmanın bulguları Oruç ve Ulusoy (2008)’un çalışması ile de benzerlik göstermektedir.

Bu araştırmada elde edilen sonuçlardan hareketle Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi alanında çalışmalar yapan araştırmacılara, sosyal bilgiler kavramının temellerinin atıldığı ve kuramsal çerçevesinin şekillendirildiği ülke olması nedeniyle başta ABD olmak üzere farklı ülkelerde yapılan güncel çalışmaların takip edilmesi ve incelenmesi önerilmektedir. Böylece alanda belli bir doygunluğa ulaşılmış konuların tekrar edilmesi yerine, gerçekten alandaki boşlukları dolduracak, yeni fikir ve bakış açılarını ülke iklimine uyarlayarak ele alacak çalışmaların sayısı ve niteliği artırılabilir.

KAYNAKÇA

- Altıntaş, İ. N., & Koçak, Z. (2021). Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi alanındaki eylem araştırması tezlerinin incelenmesi. *Eurasian Journal of Teacher Education*, 2(2), 129-141. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ejte/issue/64664/885731>
- Barca, M., & Hızıroğlu, M. (2009). 2000’li yıllarda Türkiye’de stratejik yönetim alanının entellektüel yapısı. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 4(1), 113-148. <https://dergipark.org.tr/en/pub/oguiibf/issue/56499/785688>

- Canbulat, T., Avcı, G. & Sipahi, S. (2016). Abd ve Kanada’da sosyal bilgiler eğitimi alanındaki tezlerin değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 351-370. <https://dergipark.org.tr/en/pub/kefad/issue/59426/853581>
- Chapin, J. R. (1974). *Social Studies Dissertations: 1969-1973*. Publication No. 168.
- Çinpolat, A. G. (2022). Academic dissertations on the Social Studies course curriculum in Turkey: A review of the literature (2006-2021). *Pedagogical Perspective*, 1(1), 55-67. <https://doi.org/10.29329/pedper.2022.448.4>
- Doğanay, A. (2008). Çağdaş sosyal bilgiler anlayışı ışığında yeni sosyal bilgiler programının değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2), 77-96. <https://dergipark.org.tr/en/pub/cusosbil/issue/4379/60037>
- Eryılmaz, Ö. (2021). Are Dissertations Trustworthy Enough? The case of Turkish Ph. D. Dissertations on Social Studies Education. *Participatory Educational Research*, 9(3), 344-361. <https://doi.org/10.17275/per.22.70.9.3>
- Geçit, Y., & Kartal, A. (2010). Türkiye’deki sosyal bilgiler eğitimi araştırma konuları üzerine bir inceleme. *In International Conference on New Trends in Education and Their Implications 11(13)* 101-107.
- Gross, R. E., & De La Cruz, L. (1971). *Social Studies Dissertation 1963-1969*.
- Hepburn, M. A., & Dahler, A. (1983). *Social Studies Dissertations, 1977-1982*.
- Jorgensen, C. G. (2014). Social studies curriculum migration: confronting challenges in the 21st century. In E. W., Ross (Ed.), *The social studies curriculum: Purposes, problems, and possibilities*.
- McPhie, W. E. (1964). *Dissertations in Social Studies Education: A Comprehensive Guide*. Research Bulletin Number 2.
- National Council for the Social Studies (2008). A vision of powerful teaching and learning in the social studies. *Social Education*, 72(5), 277-280.
- Oruç, Ş., & Ulusoy, K. (2008). Sosyal bilgiler öğretimi alanında yapılan tez çalışmaları. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26. 121-132.
- Öztürk, C. (2012). *Sosyal bilgiler öğretimi demokratik vatandaşlık eğitimi*. Pegem Akademi.
- Safran, M. (2012). *Sosyal bilgiler öğretimi*. Pegem Akademi.
- Şahin, M., Yıldız, D. G., & Duman, R. (2011). An evaluation of the theses on social studies education in Turkey. *Journal of Social Studies Education Research*, 2(2), 96-121.
- Saxe, D. W. (1994). *Dissertation Research in Social Studies, 1982-1991*.
- Shoob, S., & Stout, C. (2008). *Teaching social studies today*. Shell Education.
- Sunal, C. S., and M. E. Haas. (2005). *Social studies for the elementary and middle grades*. Allyn and Bacon.
- Tarman, B., Acun, Ç., & Yüksel, Z. (2010). Sosyal bilgiler eğitimi alanındaki tezlerin değerlendirilmesi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 9(3), 725-746.
- Tarman, B., Güven, C., & Aktaşlı, İ. (2011). Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılan doktora tezlerinin değerlendirilmesi ve alana katkıları. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 391-410.
- Uygun, K. (2020). Examination of the academic dissertations related to the problems encountered in social studies teaching: meta-synthesis study. *International Journal of Psychology and Educational Studies*, 7(1), 135-147. <https://doi.org/10.17220/ijpes.2020.01.013>
- Wrubel, P. R., & Ratliff, R. (1978). *Social Studies Dissertations. 1973-1976*.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Nitel araştırma yöntemleri [Qualitative research methods]*. Seçkin Yayıncılık.

Extended Abstract

Evaluation of PhD Theses in the Field of Social Studies Education in the USA and Turkey (2018-2024)

The concept of social studies was first introduced by a commission convened in the USA. The content of social studies was outlined in three different reports published consecutively by this commission in 1913, 1915, and 1916. These reports emphasized history, geography, moral and vocational education, as well as citizenship education (Jorgensen, 2014). Indeed, it can be argued that social studies education has been considerably successful in fostering national consciousness and producing "American citizens" in the USA, which has a multicultural structure. However, social studies education in Turkey has not yet reached the desired level, particularly in terms of creating citizenship consciousness (Safran, 2011). Therefore, it is important to highlight the academic studies conducted in the field of social studies education over the years and to identify the trends in current research.

In this study, the aim was to analyze doctoral dissertations in the field of social studies education in the USA and Turkey between 2018 and 2024 across various categories. For this purpose, 144 doctoral dissertations accessed through the ProQuest database and 176 doctoral dissertations accessed through the YÖK Thesis Center database were analyzed using document analysis, one of the qualitative research methods. The dissertations were examined in terms of seven categories: year, university, research approach, research design, study group/sample, data collection tools, and subject.

In this study, 144 doctoral dissertations accessed from the ProQuest database and 176 doctoral dissertations accessed from the YÖK National Thesis Center database constituted the data source. The findings of the research show that between 2018 and 2024, the least number of theses in the field of social studies education in both countries was prepared in 2020, while the most theses were prepared in 2021 in the USA and 2023 in Turkey. Analyzing the period from 2018 to 2024, this situation is likely due to the impact of the Covid-19 pandemic in 2020, which may have caused delays and subsequent accumulation of studies in 2021. In the USA, the "University of South Carolina" had the highest number of theses, followed by "Northeastern University," "St. John's University," "State University of New York," and "Michigan State University." This ranking for the years 2018-2024 differs from the ranking by Saxe, Jackson, & Mraz (1994), which covered the years 1934-1991 and listed "Teachers College Columbia University," "Stanford University," "Indiana University," "New York University," and "Ohio State University" in the top five. In Turkey, "Gazi University" ranks first. Haçat & Demir (2018) also identified Gazi University as the institution with the most doctoral dissertations in social studies education in Turkey. Additionally, "Atatürk University" and "Marmara University" are among the top five in both studies.

A closer examination of the research approaches preferred in these dissertations shows that qualitative research is the most common in the USA, constituting approximately 70% of all analyzed theses. This aligns with the findings of Canpulat et al. (2016), who studied doctoral dissertations in the USA and Canada, finding 97 qualitative, 35 mixed-methods, and only two quantitative research approaches. In Turkey, mixed research methods are the most common, though not significantly more so than qualitative research, which ranks second. Tarman et al. (2011) also noted that mixed methods, combining quantitative and qualitative approaches, are predominantly used in doctoral dissertations in social studies education. Quantitative research

approaches were not favored in doctoral dissertations in either country. This preference may be due to researchers' desire to explore the nature of situations more deeply and reach conclusions through in-depth analysis rather than numerical data. Particularly in Turkey, it is known that quantitative research methods are considered suitable for master's level but viewed as insufficient for doctoral studies, leading supervisors to direct researchers towards qualitative or mixed research approaches.

The most preferred research designs in doctoral dissertations in the field of social studies education in the USA between 2018-2024 were case study, phenomenology, and action research. These were followed by exploratory sequential design, ethnography, grounded theory, design-based research, and narrative research. In Turkey, during the same period, action research, exploratory sequential design, and grounded theory were predominantly preferred in doctoral dissertations in social studies education. Other preferred designs included case study, survey research, convergent parallel design, design-based research, and phenomenology. While phenomenological research was highly favored in the USA, only two studies in Turkey utilized this design. Furthermore, although there were studies employing ethnography and narrative research designs in the USA, these designs were not used in Turkey.

Another criterion evaluated in the dissertations was the preferred sample or study groups. In the USA, teachers and students were the most common sample-study groups in doctoral dissertations, followed by studies involving both teachers and students. In Turkey, students were the predominant sample-study group, followed by studies involving both teachers and students, pre-service teachers, and teachers. Haçat & Demir (2018) also noted that in doctoral dissertations prepared in the field of social studies education in Turkey between 2002-2018, studies with students as the sample-study group were predominant. Notably, in the USA, there was a unique instance involving a "parliament member" as the sample group, highlighting the potential for more diverse sample-study groups in Turkey.

Based on the results of this study, it is recommended that researchers in the field of social studies education in Turkey should follow and examine current studies conducted in different countries, particularly in the USA, where the foundations of the concept of social studies were established and its theoretical framework was shaped. By doing so, the number and quality of studies that genuinely address gaps in the field and introduce new ideas and perspectives, adapted to the country's context, can be increased. This approach would help avoid redundancy in topics that have already reached a certain level of saturation in the field.

International Journal of New Approach in Social Studies

Makale Bilgileri:	ABD ve Türkiye’de Sosyal Bilgiler Eğitimi Alanında Yapılmış Doktora Tezlerinin Değerlendirilmesi (2018-2022)
Makale Türü:	Araştırma Makalesi
Geliş Tarihi:	24.06.2024
Kabul Tarihi:	23.08.2024
Yayın Tarihi:	30.12.2024
Sorumlu yazar	Mert Mustafa Ak , mertak213@gmail.com
Değerlendirme:	Çift Taraflı Kör Hakemlik
Etik Beyan:	* Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.
Benzerlik Taraması:	Yapıldı / Turnitin
Etik Kurul Kararı:	Etik Kurul Kararından muafır.
Katılımcı Rızası:	Katılımcı yoktur.
Mali Destek:	Çalışma için herhangi bir kurum ve projeden mali destek alınmamıştır.
Çıkar Çatışması:	Çalışmada kişiler ve kurumlar arası çıkar çatışması bulunmamaktadır.
Yazar Katkısı	Bütün yazarlar eşit katkıda bulunmuşlardır.
Telif Hakları & Lisans:	Dergi, dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptir ve çalışmaları Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License altında yayımlanmaktadır.